

บทที่ 1

บทนำ

เมื่อบุคคลใดได้ใช้ความรู้ความสามารถทางสติปัญญา พยายามสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาแล้ว ข่อมเป็นการสมควรที่เธอเหล่านั้นจะได้รับประโยชน์อันเกิดจากความอดสาหะของเธอ โดยการใช้ลิขสิทธิ์ แต่ผู้เดียวในการนำผลงานนั้นออกเผยแพร่ จำหน่าย หรือทำประการใด ๆ อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่เธอ ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ชื่อเสียง เกียรติยศ หรือลาอื่น ๆ เหล่านี้เป็นเรื่องของคำว่า "ลิขสิทธิ์" ซึ่งให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์ หรือเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น แต่งานสร้างสรรค์อันมีลิขสิทธิ์นั้นมักเป็นงานซึ่งเป็นที่นิยมชมชอบหรือเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน กฎหมายลิขสิทธิ์จึงบัญญัติขึ้นนอกจากเพื่อคุ้มครองผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้นโดยตรงแล้ว ยังคำนึงถึงประโยชน์ของสาธารณชนอีกด้วย เช่น โดยกำหนดให้ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิในงานสร้างสรรค์นั้น เพียงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งพอควรแล้ว จึงให้งานนั้นตกเป็นของสาธารณชนโดยส่วนรวมเป็นต้น¹

ตามปกติการคุ้มครองลิขสิทธิ์จะมีเฉพาะภายในประเทศของผู้สร้างสรรค์เท่านั้น แต่ต่อมาความเจริญก้าวหน้าทางการสื่อสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่ พัฒนาก้าวหน้าไปมาก ทำให้เกิดการละเมิดลิขสิทธิ์โดยการทำซ้ำ ดัดแปลง หรือนำออกโฆษณา โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์มากขึ้น ประเทศต่าง ๆ จึงได้รวมตัวกันสร้างระบบการคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศขึ้นในลักษณะข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น ระบบอนุสัญญาเบอร์น (Berne Convention) ระบบอนุสัญญาลิขสิทธิ์สากล (Universal Copyright Convention)

¹ ไซยศ เหมะรัชตะ, "คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์," (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2528), หน้า 1.

เป็นต้น สำหรับประเทศไทยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีกฎหมายภายในของประเทศไทยที่รับรองให้ความคุ้มครองไว้เท่านั้นตามหลัก Dualistic Doctrine

ดังนั้น เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในสหภาพเบอร์น และอนุสัญญาเบอร์น ตั้งแต่ วันที่ 17 กรกฎาคม 2474 ตามอนุสัญญาเบอร์น ฉบับ Berlin Act 1908 ในภาคสารบัญญัติ ประเทศไทยจึงได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ.2474 อันเป็นกฎหมายภายในของประเทศไทย เพื่อให้การคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ ซึ่งต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521 ออกใช้บังคับ โดยมีผลให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรม และศิลปกรรม พ.ศ.2474 ซึ่งใช้บังคับมานานแล้ว ทำให้บทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ล้าสมัย และให้ความคุ้มครองไม่กว้างขวางเพียงพอ แม้จะมีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวก็ตาม แต่ปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศหาได้หมดไปไม่ โดยเฉพาะปัญหาการดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศนั้น กฎหมายกำหนดไว้ไม่ชัดเจน การดำเนินคดีเป็นไปอย่างล่าช้า และคำพิพากษามักจะยกฟ้องก่อให้เกิดปัญหาข้อโต้แย้งจากประเทศภาคีอนุสัญญาเบอร์น เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศประชาคมยุโรป (European Communities : EC) จนทำให้เกิดปัญหาว่าประเทศไทยจะให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศแก่ประเทศภาคีอนุสัญญาเบอร์นหรือไม่เพียงใด

1.1 สภาพและความสำคัญของปัญหา

ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศแรกที่เริ่มเรียกร้องให้ประเทศไทยแก้ไขปรับปรุงการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ และเครื่องหมายการค้า การคุ้มครองสิทธิบัตรมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 ต่อมาวันที่ 1 กรกฎาคม 2532 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เพิกถอนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preference : GSP) แก่สินค้าไทยคิดเป็นมูลค่าส่งออก 165 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และจัดให้ประเทศไทยอยู่ในบัญชีรายชื่อประเทศที่ถูกระงับความมอง (Priority Watch List : PWL) ครั้นปี 2534 ประเทศสหรัฐอเมริกา จัดให้ประเทศไทยอยู่ในบัญชีรายชื่อประเทศเป้าหมายเร่งด่วน (Priority Foreign Country : PFC)

มีผลให้ประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องดำเนินการสอบสวน เพื่อหามาตรการตอบโต้ทางการค้า
กับประเทศไทย โดยกล่าวหาประเทศไทย 2 ประการคือ

(1) ความล้มเหลวในการปราบปรามการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งก่อให้เกิดความ
เสียหายแก่อุตสาหกรรมเทปเพลง ภาพยนตร์ และคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวย์

(2) การไม่ให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรยาอย่างเพียงพอ

รัฐบาลไทยได้ส่งผู้แทนระดับรัฐมนตรีเข้าร่วมประชุมกับประเทศสหรัฐอเมริกาถึง
7 ครั้ง และตั้งคณะกรรมการเพื่อกำไขปัญหาเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา รวม 2 คณะคือ

- คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและพัฒนาระบบทรัพย์สินทาง
ปัญญา และ

- คณะทำงานการพิจารณากำหนดแนวทางการเจรจาและแก้ไขปัญหาละเมิด
ลิขสิทธิ์ ในทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย

นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังได้ปรับปรุงและจัดตั้งหน่วยงานใหม่ เพื่อดูแลปัญหาการ
ดำเนินคดี ทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะ คือ

- กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ กรมตำรวจ
- กองคดีเศรษฐกิจและทรัพย์สิน สำนักงานอัยการสูงสุด
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

ภายหลังการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ข้างต้น ทำให้การป้องกันปราบปรามการละเมิด
ลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกา ลดระดับ
การใช้มาตรการทางการค้าเพื่อตอบโต้ประเทศไทย โดยจัดให้ประเทศไทยอยู่ในบัญชีรายชื่อ
ประเทศที่ถูกจับตามอง (PWL)

นอกจากนี้กลุ่มประเทศประชาคมยุโรป (European Communities : EC) ก็
ได้เรียกร้องให้ประเทศไทยแก้ไขปรับปรุงการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และ
เรียกร้องให้ปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินคดี เช่น ขอให้ตำรวจตรวจค้นและจับกุมผู้กระทำผิด
ในเวลากลางคืน ขอให้ดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในการปราบปราม
การละเมิดลิขสิทธิ์อย่างจริงจัง ขอให้พนักงานอัยการเรียกร้องให้ผู้เสียหายส่งพยาน
หลักฐานบางอย่าง ขอให้ศาลลงโทษจำคุกผู้กระทำละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นต้น และกลุ่มประชาคม

ยุโรป ได้ประกาศสอบสวนประเทศไทย ภายใต้ Council Regulation 2641/84 โดยกล่าวหาว่าประเทศไทยละเมิดลิขสิทธิ์งานบันทึกเสียง วิธีการดำเนินคดีของประเทศไทยมีความยุ่งยาก มีการเรียกร้องให้ผู้เสียหายส่งเอกสารมากเกินไป ลงโทษผู้กระทำผิดในสถานเบา ไม่สอดคล้องกับความเสียหายที่เกิดขึ้น อันเป็นมาตรการป้องปรามที่ไม่มุ่งใจให้ผู้กระทำผิดละเว้นจากการกระทำผิดซ้ำอีก

ข้อเรียกร้องของทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประชาคมยุโรป ล้วนเกี่ยวพันถึงการป้องกัน และปราบปราม รวมทั้งการดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศทั้งสิ้น

ดังนั้น วิทยานิพนธ์นี้จึงมุ่งศึกษาถึงตัวบทกฎหมายในปัจจุบันว่ามีปัญหาในการดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศอย่างไร และประเทศไทยจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบวิธีปฏิบัติอย่างไรหรือไม่ เพื่อให้การคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศในประเทศไทยได้รับการยอมรับจากนานาอารยประเทศ อันจะส่งผลดีต่อเกียรติยศ ชื่อเสียง และระบบเศรษฐกิจที่ดีของประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงหลักการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ทั้งภายในและระหว่างประเทศการได้มา ซึ่งลิขสิทธิ์ การละเมิดลิขสิทธิ์ และข้อยกเว้น
2. เพื่อศึกษาแนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ ว่าปัจจุบันมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีตามที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศกลุ่มประชาคมยุโรปเรียกร้องอย่างไร ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยจะทำการวิจัยถึงสภาพปัญหา ในการดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศในทางอาญาเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากคดีละเมิดลิขสิทธิ์มีโทษทางอาญา คือ จำคุก ปรับ และริบทรัพย์สิน แต่ขณะเดียวกันก็เป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งผู้เสียหายและผู้ต้องหา หรือจำเลยสามารถทำความตกลงกันได้ตลอดเวลาที่ดำเนินคดี ไม่ว่าจะในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล แต่คดีละเมิดลิขสิทธิ์ในทางแพ่งคงเรียกได้แต่เฉพาะค่าเสียหาย

เท่านั้น และการดำเนินคดีต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลามาก ดังนั้นผู้กระทำละเมิดลิขสิทธิ์ จึงเกรงกลัวมาตรการในทางอาญามากกว่า ทำให้ผู้เสียหายนิยมใช้มาตรการในการบังคับคดี ทางอาญามากกว่าการบังคับคดีทางแพ่ง

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยจะใช้วิธีค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย ประกาศ ระเบียบ หนังสือ บทความ และคำพิพากษา เพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและสรุปแนวทางแก้ไขต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงหลักการคุ้มครองลิขสิทธิ์ การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ การละเมิดลิขสิทธิ์และชดเชยเงิน การดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์
2. ทำให้ทราบประเด็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ โดยเฉพาะลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศในประเทศไทย
3. ทำให้ทราบถึงมาตรการในการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ
4. คาดว่าวิทยานิพนธ์นี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาทางด้านวิชาการ และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากนานาอารยประเทศว่า ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าในทางวิชาการเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ทัดเทียมกับต่างประเทศ